

HUDUDLARDA JINOYATCHILIKNI OLDINI OLISHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORI ROLI (JANUBIY KOREYA DISTRICT POLICE OFFICER FAOLIYATI MISOLIDA)

Askarova Elmira Polatovna

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17947325>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 06-dekabr 2025 yil

Ma'qullandi: 11-dekabr 2025 yil

Nashr qilindi: 16-dekabr 2025 yil

KEY WORDS

*profilaktika inspektori,
jinoyatchilik profilaktikasi,
hududiy politsiya, District Police
Officer, Janubiy Koreya tajribasi,
community policing, problem-
oriented policing, jamoat
xavfsizligi.*

ABSTRACT

Mazkur maqolada hududlarda jinoyatchilikni oldini olishda profilaktika inspektori rolining nazariy va amaliy jihatlarini Janubiy Koreya politsiya tizimidagi District Police Officer faoliyati misolida tahlil qilingan. Tadqiqotda hududiy profilaktika institutining huquqiy va tashkiliy asoslari, aholi bilan muloqotga asoslangan policing modellari hamda jinoyatchilikni keltirib chiqaruvchi sabab va shart-sharoitlarni barvaqt aniqlash mexanizmlari o'rganilgan. Shuningdek, Janubiy Koreyada District Police Officer tomonidan qo'llanilayotgan "community policing" va "problem-oriented policing" konsepsiyalarining jinoyatchilikni kamaytirishdagi samarasi ilmiy manbalar va rasmiy statistik ma'lumotlar asosida yoritilgan. Maqolada xorijiy ilg'or tajribani milliy huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimiga tatbiq etish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari profilaktika inspektorlari faoliyatini takomillashtirishda ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi globallashuv va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida jinoyatchilikka qarshi kurashish masalasi har bir davlat uchun dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, jinoyatchilikni faqat sodir etilgandan keyin fosh etish va jazolash orqali cheklash barqaror natija bermasligi amaliyotda o'z tasdig'ini topmoqda. Shu bois zamonaviy huquqni muhofaza qilish siyosatida jinoyatchilikni oldini olish, uni keltirib chiqaruvchi sabab va shart-sharoitlarni barvaqt aniqlash hamda bartaraf etishga qaratilgan profilaktik yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

Jinoyatchilik profilaktikasida hududiy darajadagi ish samaradorligi hal qiluvchi omil hisoblanadi. Chunki jinoyat sodir etiladigan muhit, ijtimoiy munosabatlar va xavfli omillar aynan mahalliy darajada shakllanadi. Shu nuqtayi nazardan profilaktika inspektori instituti jinoyatchilikni oldini olish tizimining asosiy bo'g'ini sifatida namoyon bo'ladi. Profilaktika inspektori aholi bilan bevosita muloqotda bo'lib, hududdagi kriminogen vaziyatni doimiy tahlil qiladi, ijtimoiy xavf guruhiga mansub shaxslar bilan yakka

tartibda ish olib boradi hamda jinoyat sodir etilishiga olib keluvchi shart-sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshiradi.

O'zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar profilaktika inspektorlari faoliyatini yanada takomillashtirishni taqozo etmoqda. Bunda xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish, ilg'or modellarni tahlil qilish va ularni milliy amaliyotga moslashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ayniqsa, Janubiy Koreya politsiya tizimidagi District Police Officer instituti hududlarda jinoyatchilikni oldini olishda samarali mexanizm sifatida e'tirof etiladi.

Janubiy Koreyada District Police Officer muayyan hudud uchun shaxsiy javobgar hisoblanib, jamoat xavfsizligini ta'minlash, ma'muriy huquqbuzarliklarni oldini olish, aholi bilan doimiy muloqot o'rnatish va profilaktik faoliyatni amalga oshirish vazifalarini bajaradi. Uning faoliyati "community policing" va "problem-oriented policing" konsepsiyalariga asoslanib, profilaktikaga ustuvor ahamiyat qaratiladi. Bu esa jinoyatchilikka qarshi kurashishda reaktiv emas, balki proaktiv yondashuvni ta'minlaydi.

Shu bilan birga, Janubiy Koreya tajribasida hududiy politsiya xodimlarining jamoatchilik ishonchiga tayangan faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Aholi bilan yaqin hamkorlik, ochiqlik va hisobdorlik prinsiplari jinoyatchilikni oldini olishda ijtimoiy nazorat mexanizmlarini kuchaytiradi. Bu esa profilaktika inspektori faoliyatida ham muhim ahamiyatga ega bo'lgan omil hisoblanadi.

Shu bois mazkur maqolada hududlarda jinoyatchilikni oldini olishda profilaktika inspektori roli Janubiy Koreya District Police Officer faoliyati misolida ilmiy tahlil qilinib, xorijiy ilg'or tajribani milliy huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimiga tatbiq etish imkoniyatlari asoslab beriladi.

Jinoyatchilikni oldini olish har qanday davlatda jamoat xavfsizligini ta'minlashning eng ustuvor va strategik vazifalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, hududiy darajada jinoyatchilik holatini barvaqt aniqlash, uni keltirib chiqaruvchi ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy omillarni tahlil qilish hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlar samarali hisoblanadi. Zamonaviy kriminologiya nazariyasi va huquqni qo'llash amaliyoti shuni ko'rsatadiki, jinoyatchilikka qarshi kurashishda reaktiv yondashuvdan ko'ra, profilaktikaga asoslangan, oldini olishga qaratilgan modeli ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shu ma'noda profilaktika inspektori instituti jinoyatchilik profilaktikasining markaziy bo'g'ini sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasida profilaktika inspektori huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi asosiy subyekt sifatida qonunchilikda mustahkamlangan. Profilaktika inspektori faoliyatining mazmuni jinoyat sodir etilgandan keyin javobgarlik choralari qo'llash bilan cheklanib qolmasdan, balki jinoyatchilikni keltirib chiqaruvchi sabab va shart-sharoitlarni aniqlash, ijtimoiy xavfli muhitni sog'lomlashtirish, aholi bilan tizimli ish olib borish hamda jinoyatga moyil shaxslar bilan yakka tartibda profilaktik ta'sir choralari qo'llashni o'z ichiga oladi. Ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, aynan hududiy profilaktika tizimi mustahkam bo'lgan davlatlarda jinoyatchilik darajasi barqaror ravishda pasayib boradi [1].

Profilaktika inspektori faoliyatining samaradorligi, avvalo, uning muayyan hudud uchun shaxsiy javobgarlikka ega ekani bilan bog'liq. Hududiy yondashuv jinoyatchilik holatini chuqur o'rganish, aholi tarkibi, ijtimoiy muhit, iqtisodiy shart-sharoitlar va maishiy munosabatlarni kompleks tahlil qilish imkonini beradi. Bunday tahlil asosida profilaktik tadbirlar rejalashtirilib,

aniq maqsadli choralar ishlab chiqiladi. Shu jihatdan, profilaktika inspektori faoliyati strategik rejalashtirish va taktik amalga oshirish uyg'unligini talab etadi.

Xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish profilaktika inspektori institutini yanada takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ayniqsa, Janubiy Koreya politsiya tizimidagi District Police Officer instituti hududlarda jinoyatchilikni oldini olishda ilg'or va samarali model sifatida e'tirof etiladi. Janubiy Koreyada District Police Officer muayyan ma'muriy hudud uchun javobgar bo'lib, jamoat xavfsizligini ta'minlash, ma'muriy huquqbuzarliklarni oldini olish, aholi bilan doimiy muloqot o'rnatish va profilaktik faoliyatni amalga oshirish vazifalarini bajaradi.

Google Scholar va Scopus bazalarida e'lon qilingan ilmiy tadqiqotlarda Janubiy Koreya District Police Officer faoliyati "community policing" va "problem-oriented policing" konsepsiyalariga asoslangani alohida ta'kidlanadi [2]. Professor S. Kimning fikricha, hududiy politsiya xodimining aholi bilan ishonchli munosabat o'rnatishi jinoyatlarni barvaqt aniqlash va ularning oldini olishda hal qiluvchi omil hisoblanadi [3]. Bu yondashuv profilaktika inspektori faoliyatining nazariy va amaliy asoslarini mustahkamlaydi.

Janubiy Koreyada District Police Officer faoliyatida jinoyatchilikni oldini olish birinchi navbatda kriminologik tahlilga tayanadi. Har bir hududda jinoyatchilik dinamikasi, jinoyat turlari, takrorlanish holatlari va xavf guruhlari muntazam ravishda o'rganiladi. Web of Science bazasida chop etilgan tadqiqotlarda ma'lumotlarga asoslangan policing modeli jinoyatchilikni kamaytirishda yuqori samara berishi isbotlangan [4]. Ushbu yondashuv profilaktika inspektori faoliyatida ham qo'llash uchun muhim metodologik asos hisoblanadi.

District Police Officer aholi bilan doimiy muloqotda bo'lishi orqali profilaktik faoliyatni amalga oshiradi. U mahalliy jamoalar, tadbirkorlar, ta'lim muassasalari va nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, aholi bilan muloqotga asoslangan politsiya faoliyati ijtimoiy nazoratni kuchaytiradi va jinoyat sodir etish ehtimolini kamaytiradi [5]. Bu holat profilaktika inspektori faoliyatining ijtimoiy mohiyatini yaqqol namoyon etadi.

Janubiy Koreyada District Police Officer faoliyatida zamonaviy texnologiyalardan keng foydalaniladi. Videokuzatuv tizimlari, intellektual tahlil platformalari, mobil aloqa vositalari va raqamli axborot bazalari hududiy xavfsizlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Milliy politsiya agentligining rasmiy hisobotlariga ko'ra, CCTV tizimlari joriy etilgan hududlarda ko'cha jinoyatlari va zo'ravonlik holatlari sezilarli darajada kamaygan [6]. Bu holat profilaktika inspektori faoliyatida texnologiyalardan foydalanish zarurligini ko'rsatadi.

District Police Officer faoliyatida yoshlar o'rtasidagi huquqbuzarliklarni oldini olishga alohida e'tibor qaratilgan. Maktab politsiyachilari, psixologlar va ijtimoiy pedagoglar bilan hamkorlikda yoshlar o'rtasida profilaktik tadbirlar amalga oshiriladi. Professor D. Weisburdning ta'kidlashicha, yoshlar bilan erta profilaktik ish olib borish kelgusida og'ir jinoyatlarning oldini olishda hal qiluvchi ahamiyatga ega [7].

Janubiy Koreyada District Police Officer institutining yana bir muhim jihati — jamoatchilik ishonchiga tayangan faoliyat hisoblanadi. Politsiya faoliyati shaffoflik, hisobdorlik va qonuniylik prinsiplariga asoslanadi. Bu esa aholining politsiyaga bo'lgan ishonchini mustahkamlab, jinoyatchilikka qarshi kurashishda jamoatchilik ishtirokini ta'minlaydi. Ilmiy tadqiqotlarda politsiyaga bo'lgan ishonch darajasi yuqori bo'lgan hududlarda jinoyatchilik darajasi past ekani qayd etilgan [8].

O'zbekiston amaliyoti nuqtayi nazaridan, Janubiy Koreya District Police Officer tajribasi profilaktika inspektori faoliyatini yanada takomillashtirish uchun qator ilmiy-amaliy xulosalar chiqarish imkonini beradi. Xususan, hududiy javobgarlikni kuchaytirish, kriminologik tahlilni tizimli yo'lga qo'yish, aholi bilan muloqotni institutsional darajada rivojlantirish va texnologiyalardan keng foydalanish milliy profilaktika tizimini yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

Shuningdek, District Police Officer faoliyatida ijtimoiy xizmatlar, sog'liqni saqlash muassasalari va mahalliy hokimiyat organlari bilan hamkorlik qilish amaliyoti profilaktika inspektori faoliyati uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday ko'p subyektli hamkorlik jinoyatchilikni keltirib chiqaruvchi omillarni kompleks bartaraf etish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, hududlarda jinoyatchilikni oldini olishda profilaktika inspektori roli strategik ahamiyatga ega. Janubiy Koreya District Police Officer faoliyati misolida mazkur rolning samarali mexanizmlari keng qamrovda namoyon bo'ladi. Ushbu tajribani milliy amaliyotga moslashtirish jinoyatchilikni kamaytirish, jamoat xavfsizligini mustahkamlash va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Clarke R. Situational Crime Prevention. – New York: Harrow and Heston, 2019.
2. Kim S. Community Policing in South Korea // Policing: An International Journal. – 2021. – T. 44. – № 3. – B. 455–470.
3. Lee J. District Police Officers and Local Crime Control in Korea // Asian Journal of Criminology. – 2020. – T. 15. – № 2. – B. 123–140.
4. Weisburd D., Braga A. Police Innovation and Crime Prevention // Criminology. – 2020. – T. 58. – № 1. – B. 1–25.
5. Skogan W. Community Policing: Can It Work? – Belmont: Wadsworth, 2018.
6. National Police Agency of Korea. Police White Paper. – Seoul, 2024.
7. Weisburd D. The crime prevention effects of police patrol // Police Quarterly. – 2021. – T. 24. – № 4. – B. 389–410.
8. Statistics Korea. Crime Statistics Yearbook. – 2024.